

De negen slachtoffers van de treinbeschieting.

CULEMBORG - Negen lijkkasten van de slachtoffers van een treinbeschieting stonden keurig op een rij opgesteld op het Culemborgs sporeemplacement. Uit alle windstreken kwamen nabestaanden hun geliefden identificeren. Soms waren ze alleen herkenbaar aan hun schoenen. Beuschemmer Richard van de Velde kwam per toeval deze 'vergeten' ramp op het spoor, traceerde familieleden van deze slachtoffers en tekende hun indrukwekkende verhalen op.

'Grootste Culemborgse ramp van laatste eeuw'

Van de Velde: „Ik zag per toeval op een Eindhovense oorlogsslachtofferlijst een jonge vrouw vermeld staan, die op 31 mei 1944 in Culemborg was omgekomen. Toen ik vervolgens haar familie had gevonden, hoorde ik van deze treinbeschieting en kwam alles in een stroomversnelling. En als je eenmaal gaat speuren, dan kom je wel het één en ander te weten...”

Op woensdagmiddag 31 mei 1944 om 13.32 uur werden twee elektrische passagierstreinen, van het zgn. mat. '36-type, vlak voor het station van Culemborg beschoten door Amerikaanse Thunderbolts. Het doel was om daarmee zoveel mogelijk het Duits goederen-transport te ontregelen.

De trein uit 's-Hertogenbosch was volgens het spoorboekje de trein van Eindhoven naar Amsterdam, die om 13.33 in Culemborg zou stoppen. Hij werd bestuurd door machinist Nico Ouwerkerk. Juist voordat de trein het station binnenliep, zag de conducteur aan de rode vlaggen die uithingen, dat er luchtalarm was en waarschuwde Nico. Het was echter al te laat om maatregelen te nemen. De Amerikaanse jagers beschoten aan de zuidzijde van het station, niet alleen de trein, maar bestookten hem ook met fosforbommen. In deze trein vielen acht doden: machinist Nico en zeven reizigers. Eén ervan stierf van schrik, vier reizigers werden zwaar gewond, één licht gewond. Het treinstel brandde bovendien gedeeltelijk uit.

Van de trein uit de richting Utrecht is bekend dat hij halverwege de spoorbrug en het station werd beschoten. Hierbij viel één dode en één licht gewonde. Deze trein was volgens het spoorboekje de trein van Den Haag naar Eindhoven en zou om 13.31 in Culemborg stoppen.

Wie waren deze slachtoffers?

De 29-jarige Haarlemse Johanna ("Joke") Kruijer was getrouwd met David Geluk en ze kregen drie kinderen. David werd op een gegeven moment door de SD opgepakt, vanwege de verspreiding van de verzetskrant "Vrij Nederland" in Haarlem. Hij belandde daardoor in kamp Vught. Zijn vrouw en schoonmoeder bezochten het kamp daar afwisselend om de week, maar kregen hem nooit te spreken. Opeens kwamen er geruchten dat er in kamp Vught een transport op stapel stond van personen die naar Auschwitz overgebracht zouden worden. Johanna was erg bezorgd en wilde persé naar Vught, ondanks dat het niet 'haar beurt' was. Op de terugreis is zij bij de beschieting van haar trein om het leven gekomen. Volgens ooggetuigen schijnt één van de zwaargewonde vrouwelijke slachtoffers naar hulpverleners geroepen te hebben: "Ga eerst maar andere helpen, mijn man is toch op weg

naar Auschwitz!" Dit zou dus heel goed door Johanna gezegd kunnen zijn.

David werd zonder opgave van redenen diezelfde week ontslagen uit kamp Vught. Toen hij in de trein zat van Amsterdam naar Haarlem, kwam een kennis naar hem toe en condoleerde hem met het verlies van zijn vrouw. Hij was hier echter nog door niemand van op de hoogte gebracht.

Antonius Lasance werd in 1904 in Zevenbergen geboren, waar zijn vader zijn eerste artspraktijk had. Ton trouwde in 1934 met de Haagse Ina Bakker. Ze kregen samen in Voorburg (ZH) vijf kinderen. Hun vijfde kind werd twee maanden na Ton's overlijden geboren. Ton was op 31 mei 1944 vanuit Den Bosch op weg naar huis, waar hij voor een verzekeringsmaatschappij die dag taxaties had verricht.

De in 1896 in Kota Radja (vml. Ned. Indië) geboren Ingeneursbureau voor de Bouwnijverheid. Uit zijn eerste huwelijk had hij twee kinderen en uit zijn tweede huwelijk met Johanna Louise Fischer één zoon. Het gezin woonde in Wassenaar. Eduard was voor zijn werk op weg naar Brabant. Hij was door herrangering op het station van Utrecht in één van de eerste wagons terecht gekomen. Eduard was het enige slachtoffer uit deze trein. Toen de familie bericht kreeg van zijn overlijden, gingen zijn vader en boekhouder van zijn bedrijf de volgende dag meteen naar Culemborg om hem te identificeren. Vreemd genoeg leverde de politie de volgende dag de schoenen van Eduard in bij hem thuis af.

De toen 49-jarige veehandelaar en fruittelers Gijsbert van Iterson kwam uit Meteren, was getrouwd met Frederika Blom en kreeg vier kinderen bij haar. Gijsbert was op die bewuste dag per trein op weg naar Utrecht. Hij probeerde bij de bevoegde instanties vrijstelling te krijgen voor de Arbeitseinsatz voor zijn 20-jarige zoon Gerard. Die was nl. onmisbaar op de boerderij. Gijsbert raakte door de beschieting in een shock en overleed aan een acute hartaanval.

De 43-jarige Rotterdamse machinist Nicolaas Ouwerkerk, was getrouwd met Lisa van den Dungen en woonde in Eindhoven. Ze kregen samen twee kinderen: Nicolaas en Toos. "Nico" was één van de eerste wagenvoerders (= machinisten) in Nederland op de elektrische trein. Zijn dienstdreiging in 1938 viel nl. samen met het in dienst stellen van het zgn. elektrische middennet, waarvoor het mat. '36 werd aangeschaft. Hij reed vnl. op de route Eindhoven-Amsterdam. Nicolaas werd door hulpverleners zwaar verbrand uit zijn cabine gehaald en overleed kort daarop. Eén van de daarop volgende dagen stuurde men vanuit Culemborg nog wel zijn bril en zwaar

gehavende brillenkoker naar zijn familie toe.

Jan Vriend S.J. werd geboren in 1880 in Zwaagdijk bij Hoogkarspel. "Joannes" volgde de Latijnse School in Gemert en trad daarna in bij de Jezuïeten op het noviciaat Mariendaal bij Grave. Na zijn interne opleiding filosofie en theologie, volgde in 1915 de priesterwijding in Maastricht. Tussen 1918 en zijn overlijden was hij als docent Engels werkzaam op het Ignatiuscollege in Amsterdam en op Canisiuscollege in Nijmegen. Vervolgens was hij in Den Haag sociaal c.q. secretaris van de procurator. In 1942 verbleef hij in een retraitehuis in Venlo. Joannes was waarschijnlijk op weg naar zijn familie in Westwood. Op Christelijke feestdagen preekte hij daar vaak op verzoek van de plaatselijke priester.

De 27-jarige Louisa Antoinetta Petronella („Wies") van Winkel was bondoleonist/ Haags Concertgebouw Orkest. Hiervoor moest zij vier maal in de week per trein van Eindhoven naar Den Haag. Ze wilde altijd in de voorste wagon zitten, vlakbij het raam, zodat ze de rails goed kon zien. Dit was nu juist de plek in de trein die het gevaarlijkst was. Haar vader was in zijn spaarzame vrije tijd koperlager en maakte een afbeelding naar een foto van haar voor haar graf.

De 42-jarige Amsterdammer Ad Wolff trouwde in 1931 met Justina Bergmans en kregen samen een jaar later een kind. Ad was in Amsterdam actief als effectenhandelaar. In die hoedanigheid was hij op 31 mei 1944 aan het werk in Brabant. Toen de familie bericht kreeg van zijn overlijden, gingen zijn vrouw en zontje de volgende dag meteen naar Culemborg om hem te identificeren. Op het station van Culemborg stonden de kisten van de slachtoffers opgesteld in een rij. Zoon "Otto" herkende zijn vader aan de schoenen die voor de kist stonden. Hij was voor de rest onherkenbaar door schoten in zijn nek en onderbuik.

Louk Hessemans was op deze bewuste dag op de terugreis van een logeerpertijntje bij zijn grootouders in Hedel. Hij werd begeleid door zijn 33-jarige ongehuwde tante Jeanne (Adriana Hessemans). Zij nam een trein eerder van Den Bosch naar Amsterdam dan de bedoeling was, om nog voor het donker terug te zijn. De op dit moment ernstig zieke Louk vertelde aan Van de Velde zijn relaas: „Ik lag gewond op de vloer van de trein, maar was nog wel bij kennis. Ik haalde scherven glas en splinters hout uit mijn gezicht, armen en lichaam. Ik proefde bloed. Maar het vreemde was...het was doodstil. Ik riep naar mijn tante, maar kreeg geen antwoord meer. Ik was opeens van

de wereld, maar even later weer bij kennis. Eindelijk kwamen er mensen die mij uit de trein haalden en naar het Barbaraziekenhuis te Culemborg brachten. Hoe? Dat weet ik echt niet meer. Ik lag opeens in de hal van het ziekenhuis. In shock. Ik werd opgehaald en naar de operatiekamer gebracht. Mijn laatste herinnering was een grote lamp die boven mijn gezicht hing. Weken later, in juli 1944,

Het graf van één van de slachtoffers.

werd ik pas wakker. Ik lag daar, net zeven jaren oud, op een grote mannaenzaal, als enig jochie. Ik schrok, ik miste een been, maar voelde het nog wel. Vreemd hoor, maar de paters en nonnen zeiden dat het allemaal wel goed zou komen. Mijn been werd echter wel geamputeerd, omdat er te veel schade was aangericht. Op 2 augustus ben ik weer naar huis vervoerd met een legerauto.”

„Deze ramp is vermoedelijk in de vergetelheid geraakt, doordat de slachtoffers niet uit Culemborg afkomstig waren en omdat enkele dagen later de invasie in Normandië begon en de ogen op andere zaken gericht waren.” besluit Van de Velde.

Heeft u nog meer informatie of foto's van bovengenoemde ramp, neem dan contact op met Richard van de Velde, telnr. 0345-502583 of bezoek zijn website: www.oorlogsslachtoffersculemborg.nl